הלכה · משנה תורה · מפרשים · מגדל עוז · ספר אהבה

מגדל עוז על משנה תורה, הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה

רבנו שם טוב אבן גאון

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מגדל עוז על משנה תורה, הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה

רבנו שם טוב אבן גאון

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מגדל-עוז-על-משנה-תורה-הלכות-תפילין-ומזוזה-וספר-תורה/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
הלכה א 5
הלכה ג 5
הלכה ה 5
הלכה ח 5
הלכה יא 6
הלכה יב 6
הלכה יג 6
הלכה יח 6
פרק ב 6
הלכה א 6
הלכה ג 6
הלכה ח 7
פרק ג 7
הלכה א 7
הלכה ה 7
הלכה ו 8
הלכה יג 8
הלכה יד 8
הלכה טו 8
הלכה יז 8
פרק ד 9
הלכה א 9
הלכה ג 9
הלכה ד 9
הלכה ז 9
הלכה ט 9
הלכה יא 9
הלכה יב 10
הלכה יד 10
הלכה טז 10
הלכה יח 11
הלכה יט 12
הלכה כ 13
הלכה כב 13
הלכה כד 13
הלכה כו 13
פרק ה 13
הלכה א 13
הלכה ה 13
הלכה ז 13
הלכה ט 14
פרק ו 14
הלכה א 14
הלכה ב 15
הלכה ו 15
הלכה ז 16
הלכה ח 17
הלכה יב 17
הלכה יג 17
פרק ז 17
הלכה א 17
הלכה ב 18
הלכה ד 18
הלכה יא 18
הלכה יד 18
פרק ח 18
הלכה א 18
הלכה ג 18
הלכה ד 18
פרק ט 19
הלכה א 19

הלכה ג 19
הלכה ט 19
הלכה יב 19
הלכה יד 19
פרק י 20
הלכה א 20
הלכה ב 20
הלכה ו 20
הלכה ז 21
הלכה י 21

פרק א

הלכה א

ארבע פרשיות אלו כו' עד נכתבות שלמות. פרק הקומץ רבה (דף ל"ה) ובמסכת סופרים:

וכן ספר תורה שחיסר אות אחת פסול. רוב רבותינו בעלי התוספות ז"ל הסכימו כן סוף פרק הקומץ רבה מדאמרינן התם ובפרק קמא דבבא בתרא אפשר ספר תורה חסר אות אחת וכתיב לקוח את ספר התורה הזה אלמא דכי חסר אות אחת אינו נקרא ספר תורה והסכימו שלא לברך עליו וכן נהגנו בכל ספרד וקטלוניא שאם נמצא בו טעות אפילו בסוף הפרשה מחזירין אותו ומביאים אחר במקומו וקוראין וגם מברכין כבתחלה וכן הסכים הר"ם הלוי מטוליטולא וכל חכמי ספרד ז"ל וגם הראב"ד ז"ל והרמב"ן ז"ל ומורי הרשב"א ז"ל וכד"ן:

הלכה ג

עשרה דברים וכו' עד הקלף. פרק הקומץ רבה וכל אחד יתבאר דינו לפנינו:

כיצד מעשה הדיו כו' עד שיעשה רקיקין. קבלה היתה בידו:

ומייבשין אותו כו' עד נמחק. פרק שני דנדה (דף כ') פלי קורטא דדיותא:

וזו היא הדיו כו' עד כשרים כו'. פרק הקומץ רבה (דף ל"ד) ופרק הבונה דמסכת שבת (דף ק"ג) :

הלכה ה

אם כן מה מיעטה כו' עד כיוצא בהן. פרק ראשון ופרק שני דגיטין (דף י"ט) ופרק הבונה שם ופרק הקומץ רבה שם:

שאם כתב בספרים כו' עד פסולין. פרק קמא דמסכת סופרים:

שלש עורות כו' עד ודוכסוסטוס. פרק המוציא (דף ע"ט) :

כיצד לוקחין כו' עד נקרא קלף. בתשובת רבינו האי גאון ז"ל:

הלכה ח

הלכה למשה מסיני כו' עד במקום הבשר. פרק המוציא (דף ע"ט) ובפרק הקומץ רבה (דף ל"ב) ובירושלמי דפ"ק דמגילה:

ושיהיו כותבין המזוזה כו' עד אלא למצוה. פרק הקומץ רבה שם:

אין כותבין ספרים כו' עד הטמאים. פרק במה מדליקין (דף כ"ח) ופרק שמונה שרצים (דף ק"ח) :

אבל כותבין כו' עד בעיבוד. פרק שמונה שרצים:

הלכה יא

גויל של ספר תורה עד צריכה עיבוד לשמה. פרק הניזקין (דף נ"ד) ובפרק נגמר הדין (דף מ"ח) : וכבר שאלו חכמי לוניל למר"מ ז"ל ילמדנו רבינו מפני מה עור של מזוזה וכו'. (עיין לשון השאלה ותשובה בכ"מ) אבל ספר תורה ותפילין חובת הגוף התדירה עכ"ל: **ואני** אומר כי תשובתו זאת בעיקר הדין נכונה אבל בטעם אינו נ"ל ויש לי בו דברים בגו:

הלכה יב

הלכה למשה מסיני כו' עד מחופין. פרק הקומץ רבה ופרק הקורא למפרע במסכת מגילה (דף ט"ז) ובירושלמי:

מותר לכתוב תפילין כו' עד שלא מן הכתב. פרק הקומץ רבה (דף ל"ג) ופרק הקורא למפרע (דף י"ח) :

הלכה יג

ספר תורה כו' עד הרי אלו פסולין כו'. פרק השולח (דף מ"ה) ופרק התכלת (דף מ"ב) :

הכותב ספר תורה כו' עד מאותו שלפניו. פרק שני דגיטין (דף כ') ופרק הניזקין (דף נ"ד) ופרק שלישי דמסכת סופרים:

שכח לכתוב את השם כו' עד המחק בכולן. פרק הקומץ רבה (דף ל) ובעירובין פרק בתרא (דף צ"ח) :

הלכה יח

ספר תורה תפילין עד אין לו שכר. בגיטין. פרק הניזקין (דף נ"ד) :

אין כותבין תפילין כו' עד ונשתבש ואבד. פ"ק דמגילה:

לפיכך אין כותבין כו' עד כל הקורא בהן. פרק הקומץ רבה (דף כ"ט) ובשבת פרק הבונה (דף קג) :

עור שהיה נקוב כו' עד שנתעבד. פרק שמונה שרצים (דף ק"ח) ובמסכת סופרים:

ניקב העור כו' עד סוף הפרק. פרק הקומץ רבה (דף כט) :

פרק ב

הלכה א

כיצד כותבין תפילין כו' עד והיה אם שמוע סתומה. פרק הקומץ רבה (דף ל"ד) :

הלכה ג

וצריך להזהר במלא וחסר כו' עד אין לו תקנה. במסכת סופרים:

ואלו הן החסרות וכו' עד לאבתיכם חסר וא"ו. מן הספר המוגה שסמך עליו.

הלכה ח

וצריך להזהר כו' עד וגרע מהם לא פסל. בשימושא רבה:

הלוקח תפילין כו' עד לקוחין. פרק בתרא דעירובין (דף נ"ז) :

הכותב תפילין עד סוף הפרק. ירושלמי עירובין שם:

פרק ג

הלכה א

שמונה הלכות כו' עד פסול. פרק במה מדליקין (דף כ"ח) :

ואלו הן שיהיו מרובעות כו' עד ומשמאל. פרק הקומץ רבה (דף ל"ה) ופרק עומד ויושב (דף כ"ד) ופרק במה מדליקין (שם דף כ"ח) :

ושיכרוך הפרשיות כו' עד ארבעה ראשים כגון זה. פרק הקומץ רבה שם ופרק במה מדליקין ובשימושא רבה שם:

ולוקחין עור ומרטיבין כו' עד תובר מקום הרצועות. פרק הקומץ רבה (דף ל"ה) ובשימושא רבה:

הלכה ה

כיצד סדור הפרשיות כו' עד אם החליף סדור זה. פרק הקומץ רבה (דף ל"ד) :

כתב הראב"ד ז"ל רבינו האי גאון ז"ל אינו אומר כן וכו' ולפיכך תפס הגאון ז"ל דרך פשיטות הגמרא ושם ההויות באמצע עכ"ל: **ואני** אומר הרב המחבר הזה הוא מפרש כאשר קיבל מרבותיו ר"י בן גיאת ור"י אלפס ורבינו יהוסף הלוי בן מיגאש ורש"י והעומדים בשיטתו ז"ל כך קיבלו ופירשו פרק הקומץ רבה. ואם אמת כי רבינו תם ז"ל ורבים עמדו בשיטת רבינו האי גאון ז"ל ורבו המחלוקות עד שהסכימו רבותינו בעל התוס' ז"ל לצאת ידי שניהם כי מקום יש בראש להניח שתי תפילין וכן בזרוע עד שקבלנו ביחוד שמן השמים הוכיחו ואמרו כפלוגתא בארעא כך פלוגתא ברקיעא וספרים אחרים שלא נתנו לבוא בכתב ובמבטא כבר שלחו הקדמונים שמצאו בקבר יחזקאל הנביא ע"ה תפילין גנוזין תחת מראשותיו ובדקום ומצאום כסדרן כמו שכתב רמז"ל וכן נהגו ברוב המלכיות. ומה שתמה הראב"ד ז"ל כי הניח המניח עיקר מן הרואה י"ל אדרבה הקורא עיקר כי המניח מראה לו האות שבו והוא קורא ומתיירא כדכתיב וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך ואמר ר' אליעזר הגדול אלו תפילין שבראש אלמא בראייה תליא מילתא. ומה שאמר עוד כי מן הראש הוא ראוי להתחיל ולא מן האמצע י"ל אדרבה אמצע עיקר וראיה על הנגלה והנסתר מציון מכלל יופי אלהים הופיע

וארז"ל שממנו נשתכלל העולם והוא אמצעות העולם. ואם מפני גוף האדם רצה לומר הלא נחלקו ביומא גבי מפקחין עליו את הגל וכן בסוטה פרק עגלה ערופה אם באפיו נשמת חיים שהוא בראש או בטבורו שהוא אמצעיתא. ואי משום קריאת הפרשיות והלא תורה מצורפת ניתנה: **ואני** תמיה על מעלת רבינו ז"ל שהיה מקובל בנסתרות איש מפי איש איך בא להכריע בסברא דברים שהם כבשונו של עולם ובהיותי מהפך להאריך בזה מצאתי לחכמי לוני"ל ז"ל ששאלו בזה מר"מ ז"ל והשיב להם בחייו וקצרתי לשונו והעתקתי לשונו: **שאלה** יורינו רבינו מה שכתב בפ"ג וכו' (עיין בכ"מ לשון השאלה והתשובה) כדי שתהיה כתיבה תמה עכ"ל השאלה והתשובה: ואתה ראה גם ראה והבן תורף הדברים כפרטן והענינים כפשוטן ותעמוד על עמקן וסדרן והיודע סוד אמרם שהקב"ה מניח תפילין ישכיל שיש לכל הדיעות שרש וענף ואלו ואלו דברי אלהים חיים הם למוצאיהם וישכיל דברי על דרך האמת כממשל משל הנמשל וכבר העיר עלינו רוח ממרום ומצאנו מדרש נסתר ונעלם והוצרכנו לשנות מה שהורגלנו ותפסנו והחזקנו בכסדרן וכן נהגו רבותינו האחרונים נ"ע שלמדוני חכמה הרשב"א והריב"ט מפי הרב החסיד ר"י בן הראב"ד ז"ל ועל פי רבינו הגדול הרמב"ן ז"ל וכד"ן:

הלכה ו

תפלה של יד כותבין וכו' עד יתר על השיעורים האלו כשרות. הכל פרק הקומץ רבה (דף ל"ה) ובשימושא רבה:

הלכה יג

ומכניס רצועה של ראש כו' עד כמין דל"ת. פרק ב"מ (דף כ"ח) :

וקשר זה צריך כו' עד לקשור על ידו. פרק הקומץ רבה (דף ל"ה) ופ"ק דחולין (דף ט') :

הלכה יד

הרצועות של תפילין כו' עד מסיני. פרק ב"מ (דף כ"ח) ופרק המוציא (דף ע"ח) ופרק הקומץ רבה (דף ל"ה) :

אבל אחורי כו' עד והרצועה כולה. פרק הקומץ רבה (שם) :

הלכה טו

העור שמחפין כו' עד פסולין. בשימושא רבה ופרק התכלת (דף מ"ב) :

ועור הרצועה כו' עד שלא יעשה אותן. פרק עומד ויושב (דף כ"ד) :

הלכה יז

תפלה של ראש כו' עד לקדושה קלה. פרק הקומץ רבה (דף ל"ד) :

וכן רצועה של תפילין של ראש אין עושין אותה לתפלה של יד. פרק הקומץ רבה (שם) דקי"ל וכן ברצועותיהן:

בד"א בשלבשן כו' עד יתר עליו. פרק הקומץ רבה (דף ל"ד) שם:

ולעולם יזהר כו'. עד סוף הפרק. פרק בתרא דעירובין (דף צ"ז) :

פרק ד

הלכה א

היכן מניחין כו' עד תופס בו. פרק הקומץ רבה (דף ל"ז) :

וצריך לכוין כו' עד סוף הגלגולת. פרק בתרא דעירובין:

ושל יד כו' עד על לבבך. פרק הקומץ רבה שם ובערכין (דף י"ט) פרק האומר משקלי עלי:

הלכה ג

המניח תפילין של יד כו' עד דרך צדוקים. פרק עומד ויושב (דף כ"ד) :

העושה תפלתו עגולה כאגוז סכנה ואין בה מצוה כלל. פרק עומד ויושב ופרק הקומץ רבה (דף ל"ה) :

איטר מניח כו' עד למדום. פרק הקומץ רבה (דף ל"ח.) :

הלכה ד

תפלה של ראש כו' עד וזו לעצמה. פרק התכלת ובמכילתא:

וכיצד מברכין עד להניח. פרק הקומץ רבה (דף ל"ו) ופרק התכלת (דף מ"ב) :

בד"א בשהניח כו' עד מניח של ראש. פרק הקומץ רבה שם:

הלכה ז

תפילין כל זמן כו' עד כמה פעמים ביום. פרק לולב וערבה (דף מ"ו) :

וכל המצות כולן כו' עד זהו עשייתן. פרק קמא דפסחים (דף ז') ופרק הקומץ רבה (דף ל"ה) :

כשחולץ אדם כו' עד וילבש על הסדר. ביומא פרק אמר להם הממונה (דף ל"ג) :

הלכה ט

כלי שהכינו כו' עד מונחין בו. פרק מי שמתו (דף כ"ג) :

זמן הנחת כו' עד הן עצמן אות. פרק בתרא דעירובין (דף צ"ו) ופרק הקומץ רבה (דף ל"ו) :

ומאימתי זמן הנחתן כו' עד שתשקע החמה. פ"ק דברכות (דף ט') :

הלכה יא

מי שהניח תפילין קודם כו' עד משתשקע החמה. פרק הקומץ רבה (שם) :

וכל המניח תפילין כו' עד ימימה. פרק המוצא תפילין סוף גמרא (עירובין דף צ"ו צ"ז) :

הלכה יב

היה בא בדרך כו' עד לשמרן מותר. פרק קמא דביצה (דף ט"ו) ופרק הקומץ רבה (דף ל"ו) :

כל הפטור מק"ש פטור מן התפילין. פרק מי שמתו (דף י"ח) ופרק קמא דקידושין:

קטן היודע כו' עד במצות. ר"פ קמא דערכין (דף ב') וסוף פרק לולב הגזול (דף מ"ב) :

חולי מעיין כו' עד פטורין מן התפילין. כל הבשר (דף ק"י) ופ"ב דזבחים (דף י"ט) :

הלכה יד

חייב אדם למשמש כו' עד בשל יד. פרק הקומץ רבה (דף ל"ו) :

תפילין צריכין גוף נקי כו' עד שהן עליו. פרק במה טומנין (דף מ"ט) ופרק רבי אליעזר דהביא (דף קל) :

לפיכך אסור לישן כו' עד שינת עראי. פרק מי שמתו (דף כ"ד) :

כיצד הוא עושה כו' עד וישן. בסוכה פרק הישן (דף כ"ה) :

הלכה טז

היו תפיליו כרוכין בידו מותר לישן בהן אפילו שינת קבע. פרק מי שמתו (דף כ"ד) :

כתב הראב"ד ז"ל אינו כן וכו' (עיין בכ"מ) והכי איתא בגמרא בפירוש (עכ"ל): **ואני** אומר שזה הלשון לא נמצא בגמרות שלנו אלא ה"ג לה בפרק הישן גמרא מתני' דאוכלין אכילת עראי חוץ לסוכה ושקלינן וטרינן עד דאמרינן תני חדא ישן אדם בתפיליו שינת עראי אבל לא שינת קבע ותניא אידך לא שינת קבע ולא שינת עראי ותניא אידך בין קבע בין עראי ופרקינן לה לא קשיא הא דנקיט להו בידיה הא דמנחית להו אריסיה הא דכריך סודרא עלייהו וכמה שינת עראי תני רמי בר יחזקאל כדי הילוך מאה אמה ותניא כוותיה. ובאמת כי רש"י ז"ל פירש כן כפירוש הראב"ד אבל בגמרא לא נמצא ור"י אלפס ז"ל השמיט כל זאת הסוגיא מכאן ומהלכות תפילין ואיני יודע למה. אמנם רואה אני פנים לפירוש ר"מ ז"ל כי כל זמן שהן כדרכן מונחין עליו עומדים בקדושתן ואזה אמרו שלא ישן בהם לא קבע ולא עראי אא"כ הניח עליהן סודר ואם הניח עליהן סודר הרי חלק כבוד לקדושתן ובטל מקצת קדושת הנחתן ובזה אמרו עראי אבל לא קבע ואם חלצן וכרכן והן בידו הרי סילק דעתו מהם ובזה אמרו בין קבע בין עראי ולנפילה לא חיישינן. ומה שפירש עראי שמניח ראשו בין ברכיו יש לו טעם גדול שהרי תחלת ההלכה אסקה הכי רבה בר בר חנה אר"י במניח ראשו בין ברכיו עסקינן גם הניח ברייתא דתני רמי בר יחזקאל דפריש שינת עראי מאה אמה והדין עמו לפי דעתי משום דאיכא למיבעי' האי גברא דניים מאה אמה מנא ידע כמה ניים הא אסיקנא כרבא דאמר אין קבע לשינה ואם

בשמסר שינתו לאחרים הא פרכא רב משרשיא ערבך ערבא בעי ולכך סמך על מסקנת רבי יוחנן כי המניח ראשו בין ברכיו הוא עראי בודאי ובלי ספק. ועוד סברא היא זה הפירוש שיותר קדושה ושמירה צריכין כשהן מונחין על ראשו מכשהן כרוכין ותפוסים בידו וראיה ג"כ יש לי דאסיקנא פרק מי שמתו שאם הוצרך לבית הכסא ותפילין מונחין עליו אוחזן בידו ובבגדו ונכנס ואילו היו מונחין לו על ראשו אינו נכנס ומעתה הגע עצמך אם עראי דמניח ראשו בין ברכיו התרנו אפילו במונחין עליו כדרכן כי כרוכים ומונחין לו בידו מאי רבותייהו אם לא נתיר אפילו קבע. עוד יש בה היקש סברא אחרת דלא גרוע כרוכין ומונחין בידו מכשהם מונחין תחת מראשותיו או בסודר אלא במדרגה אחת והבו דלא לוסיף עלה אלא א"כ אשתו עמו דשרינן פרק מי שמתו דאסיקנא רב ששת בריה דרב אידי מנח להו אשרשיפא ופריס סודרא עילוייהו אמר רב נחמיה בריה דרב יוסף הוה קאימנא קמיה דרבא ואמר לי אייתי לי תפילי והיה מניחין בין כר לכסת שלא כנגד ראשו והוה ידענא דההוא יומא יום טבילה הואי ולאגמורינן הלכה למעשה הוא דבעי ושמא על זה סמך ר"י אלפס ז"ל בהשמיטו זאת הסוגיא כי היה מספיקו ברייתא דלא יישן בהן לא קבע ולא עראי שהביא והוה מובן כשהן מונחין עליו וגם הביא האי דפריס סודרא להתיר קבע ואפילו אשתו עמו כעובדא דאבא ומינה דכי לא פריס סודרא עראי אין קבע לא ובפירוש עראי סמך על פירוש הגמרא שהוא מוכרח להעמיד דברי רבי יוחנן כמו שבררתי ובזה עלו דברי ר"מ ז"ל כהוגן וכד"ן:

ואינו אוכל בהן אכילת עראי וכו' עד ולובשן. פרק מי שמתו (דף כ"ג) :

הלכה יח

בד"א בבית הכסא הקבוע כו' עד אבל בבית הכסא עראי לא יכנס כשהוא גוללן אלא חולצן ונותנן לחבירו לשמרן. פרק מי שמתו (דף כ"ג) :

כתב הראב"ד ז"ל נראה בגמרא וכו' והכי כתב רב אחא ז"ל עכ"ל: **ואני** אומר אלו ואלו דברי אלהים חיים ויש להם על מה שיסמכו כי מה שנראה לראב"ד ז"ל משום דאמרינן פרק מי שמתו אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן כי הוה אזלינן בתריה דר' יוחנן כו' כי הוה נקיט תפילי לא יהיב לן אמר כיון דשרינהו רבנן לא אטרחינן ושמא מפרש הא דנקיט כמו מנח תפילי ובעראי. ור"מ ז"ל לא יסמוך על זה מכמה טעמי חדא דאסיקנא אמר רב מייאשא בר בריה דרבי יהושע בן לוי משום ר' יהושע בן לוי הלכה גוללן כמין ספר תורה ואוחזן בימינו כנגד לבו א"ר יוסף בר מניומי אמר רב נחמן ובלבד שלא תהא רצועה יוצאת מתחת ידו טפח והיינו בבית הכסא קבוע ומשום הכי נוטלן בימינו דוקא דשמאלו בעי לקנוחי בה והיינו כברייתא חדא סתם וכדר' עקיבא באידך ברייתא ובבית

הכסא עראי תניא להדיא בתר דאיפשיטא בעיין דהשתנה לאיסור הנכנס לבית הכסא חולץ תפיליו ברחוק ארבע אמות ונכנס וכשיוצא מרחיק ארבע אמות ומניחן אמר רב אחא בר חייא אמר רב ששת לא שנו אלא בית הכסא קבוע אבל בה"כ עראי חולץ תפיליו לאלתר וכשיוצא מרחיק ד"א ומניחן מפני שעשאו בית הכסא קבוע אלמא בית הכסא עראי חולץ ודרבי יוחנן בכיסתא הוו מנחי לגירסת ר"י אלפס ז"ל והוא נקיט כיסתא בידיה וה"נ אסיקנא בסוף שמעתין במים קטנים דברים שהתרתי לך כאן בבית הכסא קבוע משום דליכא ניצוצות אסרתי לך כאן בבית הכסא עראי משום דאיכא ניצוצות ואע"פ שזה הוא קל וחומר פריקנא דתיתי לה בתורת טעמא ולא תיתי לה בתורת קל וחומר דא"כ הו"ל קל וחומר שאין עליו תשובה אלמא מים קטנים אסור לו לבא בהן לבית הכסא עראי משום ניצוצות אלא חולצן כמו שהוכחנו וכדברי ר"מ ז"ל וכן פירשה ר"י אלפס ז"ל בהלכות פרק מי שמתו להדיא. ומה שנראה לראב"ד ז"ל מן הגמרא לא ראיתי אני ולא ירדתי לסוף דעתו ורש"י ז"ל יש לו גירסא אחרת ותירוץ אחר שאני כותב בסמוך בע"ה כד"ן:

ואין מי רגלים כלין כו' עד ניצוצות עליו. פרק מי שמתו (דף כ"ג) :

הלכה יט

היה לבוש בתפילין כו' עד ואוחז הכלי בידו ונכנס. פרק מי שמתו:

כתב הראב"ד ז"ל לא ידעתי למה בלילה וכו' (עיין בכ"מ) עד כי היכי דלא בעית עכ"ל:

ואני אומר דברי ר"מ ז"ל תלמוד ערוך הוא דגרסינן אמר רב יעקב בר אחא אמר רבי זירא ביום גוללן כמין ספר תורה ואוחזן בימינו כנגד לבו בלילה עושה לו כיס טפח ומניחן דהא לילה לאו זמן תפילין הוא אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן לא שנו אלא שיש שהות ביום כדי ללובשן אבל אין שהות ביום כדי ללובשן עושה לו כיס טפח ומניחן זה הפריז על מידותיו ופירש דאפילו ביום כלומר שהוא יום בשעת חליצה הואיל ואין שהות ביום אחר שיצא כדי ללובשן עושה להן כיס טפח להצניען עד מחרתו כמנהג העולם וכדר' יוחנן דהוה נקיט כיסתא בידיה ולא בעי לאטרוחי לרבה בר בר חנה בשמירתן עד שיצא וכדגריס ר"י אלפס ז"ל. ומעתה אין צריך לדחוק כדברי הראב"ד ז"ל בטעם ר"מ ז"ל ולא בטעם הלילה שהיא תלמוד ערוך דהא כמה זימני נגה בבי מדרשא עד דמעלי שמשא וגם כל הימים עד שיתפללו שם או ילמדו שם אם לא נאנסו על דבר או במקרה שיקרה וזהו מפורש בכמה מקומות בתלמוד ופשוט שלא היו נפטרין בערב מבית המדרש עד לאחר הלילה ואזלינן תלמידייהו בתרייהו כמו ביום ויותר ונשי דרבנן נמי בהכי זכיין בנטורי גברייהו ואמרו בפרק הדר אין רנה של תורה אלא בלילה וכמה ענינים באשר

עלו דברי ר"מ ז"ל נכונים וכד"ן. ורש"י ז"ל פירש ביום ליכנס לבית הכסא לא הצריכו לתקן להם כיס אלא גוללן כמין ספר תורה ובלילה כשהוא חולצן בביתו להצניען עד הבקר עושה להן כיס טפח וכדר' יוחנן פירוש הואיל ושרינהו רבנן לאוחזן בידו משום שמירתן ננטרן ישמרוני אכניסם עמי וישמרוני מן המזיקים:

הלכה כ

שכח ונכנס כו' עד גדולה. פרק מי שמתו (דף כ"ה) :

שכח ושמש עד עסקניות הן. פרק הישן (דף כ"ו) :

הלכה כב

הנכנס למרחץ כו' עד שאינו מניח. פרקא קמא דשבת (דף י"ד) :

לא יהלך אדם כו' עד בגדיו. ריש פרק מי שמתו (דף י"ח) :

הנושא משאוי כו' עד מעליו. פרק המקבל במציעא (דף ק"ה) :

ואפילו מטפחת כו' עד על תפיליו. במציעא פרק המקבל שם (דף ק"ה) :

הלכה כד

בית שיש בו תפילין כו' עד במטה. פרק מי שמתו (דף כ"ה) :

קדושת תפילין כו' עד כך היא. פרק במה מדליקין (ופרק במה טומנין (דף מ"ט)) :

אמרו עליו כו' עד ציצית. מגילה פרק בני העיר (דף כ"ח) :

הלכה כו

אע"פ שמצותן כו' עד שקרא בעצמו. פרק היה קורא (דף ט"ו) :

וכל שאינו כו' עד עליהם יחיו. פרק התכלת (דף מ"ד) :

פרק ה

הלכה א

כיצד כותבין את המזוזה כו' עד הרי זו פסולה. פרק הקומץ רבה (דף ל"ב) :

מנהג פשוט כו' עד בהבלי העולם. בתשובת הגאונים:

הלכה ה

ומצוה לכתוב כו' עד באמצע השיטה. פרק הקומץ רבה (דף ל"א) :

ונהגו כל הסופרים כו' עד על הארץ. סדור הלכות המחבר:

כשכופלים אותה כו' עד ומכניס בה המזוזה. פרק הקומץ רבה (דף ל"ב) :

הלכה ז

וקודם שיקבענה כו' עד זו היא המצוה. בהלכות ר"י אלפס ז"ל:

תלאה במקל כו' עד מזוזת הפתח. פרק הקומץ רבה (דף ל"ב) :

הלכה ט

מזוזת היחיד כו' עד מרקבת. פרקא קמא דיומא (דף י"א) :

הכל חייבין במזוזה כו' עד לבתיהם. פרק מי שמתו (דף י"ז) ופרק קמא דקידושין (דף ל"ב) :

השוכר בית בחוצה לארץ כו' עד מיד. פ"ק דעבודה זרה (דף כ"א) ופרק השואל דמציעא (דף ק"ב) :

פרק ו

הלכה א

עשרה תנאים כו' עד ויהיו לו דלתות. פרק הקומץ רבה (דף ל"ג) :

כתב הראב"ד ז"ל שיהיו לו דלתות לא נאמר וכו' קבע דשי ברישא עכ"ל. זא"ת היא מהשאלו"ת ששל"חו לפנ"יו חכ"מי לונ"יל: **ואני** אומר היכר ציר בפני עצמו וקביעת דלתות בפני עצמן והכי מוכחת סוגיין דפרק הקומץ רבה דגרסינן ואמר רב יהודה במזוזה הלך אחר היכר ציר מאי היכר ציר אמר רב יהודה אמר שמואל אבקאתא היכי דמי כגון פיתחא דבין תרי בתים בין בי גברי לבי נשי ע"כ בהיכר ציר. ובתר הכי גרסינן ריש גלותא בנה ביתא אמר ליה לרב נחמן קבע לי מזוזתא אמר ליה תלי דשי ברישא עד כאן בדלתות. ואי סלקא דעתך דהאי עובדא דרב נחמן משום היכר ציר אמר ליה לריש גלותא אמאי אמר ליה תלי דשי ברישא הוה ליה למימר עביד ציר ברישא אלא שמע מינה דציר מיעבד הוה עביד אלא דשי הוא דאכתי לא תליא והיינו דאתא לאשמועינן דדלתות מעכבות ועוד כי אמר ריש גלותא בנה ביתא דמשמע שמחמת בנין הבית הוצרך למזוזה אמאי לא קאמר פתח פיתחא בין בי גברי לבי נשי או בנה ביתא והוה בה פתחא בין בי גברי לבי נשי אלא שמע מינה דלא משום ציר דבין גברי לנשי הוה אלא דלתות דבנין הבית הם גורמין ומעכבין. ומטעם זה הצריך ר"מ ז"ל דלתות עם הקבלה שהיתה בידו והדין עמו ועוד דהא בעינן וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך אלמא מזוזה ושער תחלה ואחר כך וכתבתם כד"ן. ורש"י ז"ל פירש טעם אחר דילפינן מציצית דבעינן תעשה ולא מן העשוי ואי הוה קבע מזוזה והדר קבע דשי הוה ליה מן העשוי וכי מעיינת בה שפיר היינו טעמא דידיה גופיה אלא דאיתי לה מן הצד ודברי רש"י ז"ל קבלה ואולי גם על זה סמך ר"מ ז"ל. ואחרי שכתבתי זה באה לידי תשובת עצמו שהשיב בחייו לחכמי לוניל ז"ל על לשון ההשגה הזאת בעצמה ושמחתי באשר היה לבבי עם לבבו והעתקתי תשובתו

בלשונו למען ירוץ הקורא בו. וז"ל תשובה מה שאמרתם משום ציר וכו' (עיין בכ"מ לשון התשובה) לא מזוזה דעלמא עד כאן לשון תשובתו אות באות תיבה בתיבה ואתה המעיין התבונן בדברים לשמן ותראה איך יצאו הדברים מפי אומרן ואיך הוצעו כהלכתן:

ויהיה גובה השער עשר טפחים או יותר כו' עד ועשוי לדירת קבע. פרק קמא דיומא (דף י' י"א) :

הלכה ב

בית שאין בו ארבע אמות על ארבע אמות פטור מן המזוזה. פרק קמא דסוכה (דף ח') :

ואם יש בו כדי לרבע ארבע אמות על ארבע אמות כו' עד חייב במזוזה:

אכסדרה והוא המקום כו' עד את המזוזה. פרק הקומץ רבה (דף ל"ג) :

הלכה ו

הר הבית כו' עד לדירת אדם. פרק קמא דיומא (דף י"א י"ב) :

בית שער אכסדרה ומרפסת והגינה והדיר פטורין מן המזוזה מפני שאינן עשויים לדירה. פרק הקומץ רבה (דף ל"ג) :

כתב הראב"ד ז"ל תמיה אני על שער הגינה שפטר וכו' ולא שער הגינה עכ"ל. **ואני** אומר הלכה זו פרק הקומץ רבה מידייקא שפיר דגרסינן תנו רבנן בית שער הפתוח לגינה ולקיטונית רבי יוסי אומר נידון כקיטונית וחכמים אומרים נידון כאויר רב ושמואל דאמרי תרוייהו מגינה לבית דכ"ע לא פליגי דחייב מאי טעמא ביאה דבית הוא כי פליגי מבית לגינה מר סבר גינה עיקר ומר סבר קיטונית עיקר רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו מבית לגינה כולי עלמא לא פליגי דפטור מאי טעמא פתחא דגינה הוא כי פליגי מגינה לבית מר סבר ביאה דבית הוא ומר סבר כולה אדעתא דגינה הוא דעבידא אביי ורבא עבדי כרבה ורב יוסף ורב אשי עביד כרב ושמואל לחומרא עכ"ל הגמרא. ופקח עיניך וראה דלכולהו תנאי ואמוראי כי הויא פתחא דגינה בלחוד פטורה כדברי ר"מ ז"ל שנכונים ומובנים ונראים לעין וכן פירש רש"י ז"ל. ומה שהקשה הראב"ד ז"ל איני משיב עליו ברצוני כי ידעתי קוטנו עבה ממתני והיה יכול לתרצה לכמה פנים אם ירצה וגם אני לא באתי בזה החיבור לתרץ מה שיקשה הוא או אחרים על הגמרא אלא מה שיקשה על ר"מ ז"ל אבל מה אעשה שאני אשתוק מדרך הענוה ואולי יחשדני הרואה לדעת אחרת שאיני חושש לדבריו חלילה לי וחס ליה לזרעיה דאבא ורחמנא ליצלן מהאי דעתא על כן נראה לי לתרץ דסד"א גינה לטיול עבידא והיינו דירתו וליחייב קמ"ל וכן דיר סד"א למילתיה חשיבא וכדירה דמיא קמ"ל ולא דמיא לבית מקורה דההיא

אורחא לקרוייה וכיון שלא קרהו לא נעשית עדיין מחשבתו לגמרי אבל דיר וגינה נגמרה מחשבתו למילתייהו כד"ן:

הלכה ז

הר הבית כו' עד לדירת אדם. פרק קמא דיומא (דף י"א י"ב) :

בית שער אכסדרה ומרפסת והגינה והדיר פטורין מן המזוזה מפני שאינן עשויים לדירה. פרק הקומץ רבה (דף ל"ג) :

כתב הראב"ד ז"ל תמיה אני על שער הגינה שפטר וכו' ולא שער הגינה עכ"ל. **ואני** אומר הלכה זו פרק הקומץ רבה מידייקא שפיר דגרסינן תנו רבנן בית שער הפתוח לגינה ולקיטונית רבי יוסי אומר נידון כקיטונית וחכמים אומרים נידון כאויר רב ושמואל דאמרי תרוייהו מגינה לבית דכ"ע לא פליגי דחייב מאי טעמא ביאה דבית הוא כי פליגי מבית לגינה מר סבר גינה עיקר ומר סבר קיטונית עיקר רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו מבית לגינה כולי עלמא לא פליגי דפטור מאי טעמא פתחא דגינה הוא כי פליגי מגינה לבית מר סבר ביאה דבית הוא ומר סבר כולה אדעתא דגינה הוא דעבידא אביי ורבא עבדי כרבה ורב יוסף ורב אשי עביד כרב ושמואל לחומרא עכ"ל הגמרא. ופקח עיניך וראה דלכולהו תנאי ואמוראי כי הויא פתחא דגינה בלחוד פטורה כדברי ר"מ ז"ל שנכונים ומובנים ונראים לעין וכן פירש רש"י ז"ל. ומה שהקשה הראב"ד ז"ל איני משיב עליו ברצוני כי ידעתי קוטנו עבה ממתני והיה יכול לתרצה לכמה פנים אם ירצה וגם אני לא באתי בזה החיבור לתרץ מה שיקשה הוא או אחרים על הגמרא אלא מה שיקשה על ר"מ ז"ל אבל מה אעשה שאני אשתוק מדרך הענוה ואולי יחשדני הרואה לדעת אחרת שאיני חושש לדבריו חלילה לי וחס ליה לזרעיה דאבא ורחמנא ליצלן מהאי דעתא על כן נראה לי לתרץ דסד"א גינה לטיול עבידא והיינו דירתו וליחייב קמ"ל וכן דיר סד"א למילתיה חשיבא וכדירה דמיא קמ"ל ולא דמיא לבית מקורה דההיא אורחא לקרוייה וכיון שלא קרהו לא נעשית עדיין מחשבתו לגמרי אבל דיר וגינה נגמרה מחשבתו למילתייהו כד"ן:

אם היו הבתים החייבין כו' עד עשויין לדירת קבע. פרק הקומץ רבה (דף ל"ג) ופרק קמא דיומא (דף י"א) :

שתי סוכות של יוצרים כו' עד לפי שאין לה קבע. פ"ק דסוכה (דף ח') :

כתב הראב"ד ז"ל אף הפנימית אין לה קבע עכ"ל: **ואני** אומר זה שכתב ר"מ ז"ל תלמוד ערוך פ"ק דסוכה ואנו רגילין לפרש כי הפנימית עיקר קבע דירת היוצר שם לאכול ולשתות ולישן שם אבל החיצונה אינה אלא למכור כחנויות שבשוקים בסמוך שפטורות,

ואם מפני שהיא סוכה אמר הראב"ד ז"ל תמה אני והלא בריש מסכת סוכה נחלקו אי סוכה דירת עראי בעינן או קבע דאלמא יש קבע לסוכה ובמינה קא אמרינן כד"ן:
החנויות שבשוקים כו' עד לדירה בית שיש לה פתחים כו' עד קובעין את המזוזה. פרק הקומץ רבה (דף ל"ד) :

הלכה ח

אם היו הבתים החייבין כו' עד עשויין לדירת קבע. פרק הקומץ רבה (דף ל"ג) ופרק קמא דיומא (דף י"א) :
שתי סוכות של יוצרים כו' עד לפי שאין לה קבע. פ"ק דסוכה (דף ח') :
כתב הראב"ד ז"ל אף הפנימית אין לה קבע עכ"ל: **ואני** אומר זה שכתב ר"מ ז"ל תלמוד ערוך פ"ק דסוכה ואנו רגילין לפרש כי הפנימית עיקר קבע דירת היוצר שם לאכול ולשתות ולישן שם אבל החיצונה אינה אלא למכור כחנויות שבשוקים בסמוך שפטורות,
ואם מפני שהיא סוכה אמר הראב"ד ז"ל תמה אני והלא בריש מסכת סוכה נחלקו אי סוכה דירת עראי בעינן או קבע דאלמא יש קבע לסוכה ובמינה קא אמרינן כד"ן:
החנויות שבשוקים כו' עד לדירה בית שיש לה פתחים כו' עד קובעין את המזוזה. פרק הקומץ רבה (דף ל"ד) :

הלכה יב

והיכן קובעים את המזוזה כו' עד חייב במזוזה. פרק הקומץ רבה (דף ל"ד) :
כתב הראב"ד ז"ל הגע עצמך שהיה שער גבוה מניחה כנגד כתיפיו ודיו עכ"ל: **ואני** אומר כי ר"מ ז"ל לא פסק כן לפי שבבבלי לא חילק וגם ר"י אלפס ז"ל לא הביאו בהלכותיו מוכח שאין הלכה כמותו דהא בבבלי סתמא קתני ובריש עירובין נמי כי מיירי בגובה הפתחים לא רמיזא וכד"ן:

הלכה יג

חייב אדם להזהר כו' עד בדרכי מישרים. פרק הקומץ רבה (דף ל"ג) :
אמרו חכמים הראשונים כו' עד סוף הפרק. פרק התכלת (דף מ"ג) ופרק ב"מ (דף ל"ב) :

פרק ז

הלכה א

מצות עשה כו' עד לכתוב משלו. פרק כהן גדול (דף כ"א) :
אם כתבו בידו כו' עד כתבו כולו. פרק הקומץ רבה. (דף לד) :

הלכה ב
והמלך מצוה כו' עד על מטתו. פרק כהן גדול (דף כ"א) :

הלכה ד
ספר תורה שכתבו (עד) [על] הגויל. בירושלמי פרק קמא דמגילה (דף ט"ז) :
וכיצד כותבין כו' עד שבסוף הדף. פרק הקומץ רבה (דף לד) ופ"ב דמס' סופרים ופרק ר' אליעזר דהביא:
ויזהר באותיות גדולות כו' עד כשר. בספר תגין:

הלכה יא
וכל הדברים כו' עד התינוקות. פ"ט דמס' סופרים:
ספר תורה וכו' עד או יגנז. פ"ב דכתובות (דף י"ט) :
ספר תורה שיש בו כו' עד ואינו תולה. פרק הקומץ רבה (דף כ"ט) :

הלכה יד
מותר לכתוב וכו' עד בשיטה אחת מותר. פרק הניזקין (דף ס') :
מותר לדבק כו' עד ודברי הימים. פ"ק דבבא בתרא (דף י"ג י"ד) :
כל כתבי כו' עד הנייר וכו' ומותר לכתוב שלש וכו' עד סוף הפרק. פ"ק דגיטין (דף ו') :

פרק ח

הלכה א
פרשה פתוחה כו' עד לעולם. סוף מס' סופרים:

הלכה ג
ספר שאינו מוגה וחסר כו' עד שטעה בו. פ"ק דמס' סופרים:

הלכה ד
ולפי שראיתי כו' עד הכל שש מאות ששים ותשע. הכל מהסכמתו שסמך על ספר משה בן אשר ויפה כיון לפי דעתי וכד"ן:
צורת שירת האזינו עד וכפר. פרק שנים עשר דמסכת סופרים.
שירת הים כו' עד בתוך הים. פרק עשירי דמסכת סופרים:
כל התורה כו' עד סוף הפרק. פרק הקומץ רבה (דף ל"א) :

פרק ט

הלכה א

אין עושין ס"ת כו' עד כמצוה. פרק קמא דב"ב (דף י"ו) :

שיעור הגליון עד שתי אצבעות. פרק הקומץ רבה:

ויניח מן העור כו' עד לא פסל. פרק קמא דב"ב (שם) :

הלכה ג

כיצד יתכוין אדם כו' עד יטעה בחשבון. כל זה ניסה מעוצם פלפולו עם מקצת סמך שמצא במסכת סופרים:

הלכה ט

רוחב הגודל כו' עד טפחים. בשימושא רבה ובהלכות:

ס"ת שכתבתי אני וכו' עד יבא לך ארכו כהיקפו. זה מעשה ידיו ויועיל להדריך כל הרוצה לכתוב בעורות אילים וכיוצא בהן כדרך שעשה הוא ז"ל: **ואני** אומר כי הס"ת שכתבתי אני רוחב הדפים ברובו מלא כל דף כמלא ארבע אצבעות של היד מחוברות זו עם זו מדודות בקשר האמצעי שהן פחות מעט מארבע בגודל ומנין השיטין שבכל דף ודף מ"ח ושיעור הגליון של מעלה ושל בין הדפין כמלא אצבע ואמה הסמוכין זה לזה והגליון של מטה אצבע ואמה וקמיצה סמוכות זו לזו והעורות גדיי עזים טובים דקים עבודים בעבודת הגוילים כהלכה ואורך כל גויל ר"ל גובה הס"ת י"ז אצבעות בגודל וסימניך טוב בגימטריא שם טוב וזה יועיל למי שירצה לכתוב כתיבה דקה ועורות דקים לאורכו כהיקפו יפה בתכלית היופי:

הלכה יב

אין עושים ביריעה כו' עד שאר היריעות. פרק הקומץ רבה (דף ל') :

וכשתופרין היריעות כו' עד ויתפור כהלכה. בירושלמי דפרק קמא דמגילה (דף ע"א) :

הלכה יד

כשתופרין כל היריעות כו' עד כשיגלול. פרק הקורא למפרע (דף י"ט) :

ועושה לו שני עמודים כו' עד והכתב שבדף. פ"ק דבבא בתרא (דף י"ד) :

ספר תורה שנקרעה כו' עד סוף הפרק. פרק הקומץ רבה (דף ל"א) : **בגיטין** בסוף פרק הניזקין כתוב דאין קורין בחומשין מפני כבוד הציבור וכתב רבינו משולם דהיכא דאין להם ס"ת מותר לקרות בחומש וליכא למיחש לכבוד ציבור אחרי שאין להם ס"ת אך ר"ת אומר דאסור ומה שאומר הגמרא משום כבוד ציבור דמשמע דאיכא למיחש לכבוד ציבור הא לאו הכי מותר זהו דוקא בחומשים שלהם שהיו עשוים עם גלילה ועם גליון

רק שהיו כל חומר לעצמו וכפירש"י התם אבל חומשים שלנו אסור לקרות בהם מכמה טעמים שאין כתובים בגליון ועוד דבעינן שני עמודין לכאן ולכאן וגם אין נתפרים בגידים וגם שהקלף שלנו אינו מעובד לשם ס"ת ואפילו היה מדוקדק בפתוחות וסתומות וכל שכן שאינו מדוקדק:

פרק י

הלכה א

נמצאת אתה למד כו' עד ולא לעכב. כל דבר ודבר מפורש בפני עצמו והוא כללן למען ירוץ הקורא בו ולכך מנאן:

הלכה ב

ספר תורה נוהגין כו' עד כשישברו נגנזין. פרק בני העיר (דף כ"ו) ומשמעות מקצת הדברים פרק מי שמתו (דף י"ט) ופרק נגמר הדין (דף מ"ח).

אבל הבימות שעומד עליהם שליח ציבור ואוחז הספר והלוחות שכותבים בהן לתינוק להתלמד אין בהן משום קדושה. ירושלמי דמגילה:

כתב הראב"ד ז"ל אין דעתי נוחה מזה הפירוש וכו' והכי איתא בירושלמי עכ"ל: **ואני** אומר לשון הירושלמי במגילה הוא והכי גרסינן ליה בימה ולווחין אין בהן משום קדושת ס"ת ויש בהן משום קדושת בית הכנסת ע"כ ורבותינו בעלי התוס' כן השמיענו פירושו כפירוש ר"מ ז"ל גם הר"מ מקוצי ז"ל כן פירש ואם לב הראב"ד ז"ל כלב הארי ולא ינוח אלא בפירוש נכרי והוא הצרי רפואה לחכו והוא מטעימו מה נעשה לעמקו ונמוקו עמו ומה שאישר פירוש הירושלמי נכון הוא ולדעתי כי כל מה ששנינו בתשמישי ס"ת אין בהם משום קדושה נפרש כן וזה עולה לכולן וכן דרך הירושלמי בכמה מקומות שמפרש סתומות הבבלי כאשר הבבלי מפרש רוב סתומות הירושלמי ור"מ ז"ל שלא פירשו נגרר אחר לשון הבבלי בכ"מ או שמא לא היה בגירסתו כד"ן:

רמוני כסף כו' עד או חומש ומותר להניח ספר כו' עד ס"ת. פרק בני העיר (דף כ"ז) :

וכל כתבי הקודש כו' עד מחופות עור. פ"ג דמסכת סופרים:

הלכה ו

לא יאחוז אדם כו' עד או מבית הכסא. פרק מי שמתו (דף כ"א) :

ולא יאחוז בו כו' עד עליה: כתב הראב"ד ז"ל ואם היה מקום גבוה טפח וס"ת מונח עליו מותר והכי איתא בירושלמי עכ"ל: **ואני** אומר כי זאת ההלכה נאמרה פרקא קמא דשבת (דף י"ז) ופרק בני העיר (דף ל"ב) ופרק אלו מגלחין (דף כה) ובהקומץ רבה

וזה הטפח לא נזכר שם ובשבת ובכמה מקומות אסיקנא עד שלשה כארעא סמיכתא ואם הירושלמי הזכירו אינה הלכה גם ר"י אלפס ז"ל לא כתבו בהלכות מכלל דלא ס"ל ולא לתלמידו אחריו אך נהגנו באותו הטפח לשאר הספרים להניחן בצדינו שלא נהיה בשוה וכד"ן:

הלכה ז

בית שיש בו ספר תורה כו' עד יגעו בו. פרק מי שמתו (דף כ"ז) :

כל הרואה ספר תורה וכו' עד מותרין לישב. פ"ק דקידושין (דף ל"ג) :

הלכה י

מצוה לייחד לס"ת וכו' עד גבוה עשרה טפחים:

היה מהלך ממקום וכו' עד רוכב על הבהמה והולך. פרק מי שמתו (דף י"ט) :

כל מי שיושב לפני ס"ת וכו' עד כפי כחו. פרק הקומץ רבה (דף ל"ב) ופ"ג דמסכת סופרים:

אמרו חכמים הראשונים וכו' עד מכובד על הבריות. משנה היא במס' אבות: